

Олександра Сільник
Національний університет «Львівська політехніка»,
кандидат архітектури, доцент кафедри архітектурного проектування та інженерії
e-mail: oleksandra.i.silnyk@lpnu.ua
orcid: 0000-0003-4546-3319

ТЕНДЕНЦІЇ ПРОЄКТУВАННЯ ТА ЗАБУДОВИ ЛЬВОВА У XIX – НА ПОЧАТКУ XX ст.

© Сільник О., 2021

<https://doi.org/10.23939/sa2021.02.084>

У представленій статті висвітлено напрямки у проєктуванні житлових будинків Львова та етапи розвитку їх забудови протягом XIX–XX ст. Описано особливості й закономірності планувальних та об’ємно-просторових структур типових будинків, що формували міський простір до початку XX ст. Встановлено вплив існуючого історично-культурного осередку на сучасну архітектурно-будівельну практику.

Ключові слова: вулиці, історична забудова, архітектурно-планувальне рішення, об’ємно-просторове рішення, парцеля, реконструкція, реновація, неоренесанс, історизм, сецесія.

Постановка проблеми

Сучасна архітектура Львова розвивається під впливом соціальних та культурних потреб населення та його гостей, а також на базі існуючої збереженої забудови. Центральна частина міста формувалася протягом кількох століть і являє собою історичний осередок із будівлями, вулицями й площами, які мають як культурну, так і містобудівну цінність. Безперервний рух будівництва, реставрації та реновації будівель вимагає нових бачень та веде до творчих пошуків архітекторів. Особливість проєктування та будівництва в межах Львова вимагає низки знань, особливого відчуття простору та уваги до сформованого середовища. Для фахового виконання проєктів необхідні детальне вивчення та аналіз існуючої архітектури. Будинки, що формують забудову центральної частини міста, здебільшого були зведені протягом XIX–XX ст. Складені соціально-економічні передумови цього періоду вплинули на формування саме житлової архітектури, що переважала своєю кількістю. Субурбанізація протягом останніх років вимагає більше соціального, комерційного просторів для центру міста. Відбувається переосмислення, реновація та перевтілення житлової забудови в офісні, розважальні та комерційні простори.

Мета статті

Мета і завдання статті – висвітлити досвід проєктування львівських кам’яниць, встановити закономірності розвитку житлової забудови Львова протягом XIX–XX ст. та їх значення для сучасної архітектурно-будівельної практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Розвитку архітектури Львова наприкінці XIX ст. було присвячено низку публікацій В. Демків, С. Лінди, Я. Пурхлі, О. Сільник, де висвітлено стилеві й композиційні особливості будівель як житового, так і громадського призначення. А. Рудницьким та О. Пасічник встановлено закономірності впливу

архітектурної школи на забудову міста. У виданнях Т. Трегубової, Р. Мих, В. Вуйчика, Р. Липки, О. Шишки яскраво описуються і особливості житлової забудови міста у XVIII–XIX ст., і чинники, які впливали на її характер. Вивчення архівних матеріалів дали можливість виконати аналіз проєктних рішень архітекторів XIX ст.

Виклад основного матеріалу

Центральна частина Львова формувалася протягом кількох століть. Можна виділити кілька етапів забудови міста за часовими та локальними особливостями (Сільник О., 2008). Сьогодні ця територія розглядається як історичний осередок міста, яке живе не лише за рахунок туристичної інфраструктури, але й повноцінним життям його сьогочасних мешканців. Активне сучасне життя потребує регулярного оновлення та реновації будівель, які пережили кілька поколінь та втратили свою актуальність із точки зору функціонального наповнення.

Сприятливі демографічні, економічні та політичні передумови у XIX ст. позитивно вплинули на кількісний і якісний стан міських будинків. Знесення оборонних мурів, формування нового загальноміського центру, проведення заходів щодо благоустрою центральної частини міста, регулювання вуличної мережі – основні чинники, що лежали в основі розпланування та забудови міста (Пурхля, 1997).

Із другої половини XIX ст. значно поживався будівельний рух, забудова будинками поширювалася паралельно до головних доріг міста, динамічно розвивалася житлова забудова. На початку XX ст. виникали другорядні вулиці, що поєднували між собою головні міські дороги, створювалися нові квартали. Звісно ж забудова в різних частинах Львова велася нерівномірно, причиною чого був характер рель'єфу та ґрунту, а також історично сформовані території. Щільна забудова поширювалася концентричними колами від середмістя й поступово замінювала малоповерхову забудову в периферійній частині. На цей період будувалися здебільшого дво-, триповерхові будинки здебільшого з внутрішніми подвір'ями (Трегубова, Мих, 1989).

У 1900–1910 рр. факти свідчать про стрімкий ріст забудови на 109 % порівняно з 1900 р. У цей час чітко стає диференціація забудови за престижністю. Райони теперішніх вулиць Шевченка, Городоцької та Пекарської були “зеленішими”, менше населеними й забудованими дорогими та цікавими будинками, а райони середмістя та початку Замарстинівської й Личаківської – щільно населені з кам'яницями, які мали невеликі помешкання, дешевші для найму (Сільник, 2008).

Важливе місце в містобудівній історії Львова XIX – початку XX ст. посіло властиве всім великим європейським містам формування нового загальноміського центру. Починаючи з 20-х рр. XIX ст. простежувалася тенденція його виходу за межі старого міста. Так, за Губернаторськими валами виникають репрезентативні квартали, де розміщалися резиденції губернатора та католицького архієпископа, а з 1880 р. – велика громадська споруда Галицького намісництва (вул. Винниченка, 18). Проте, найзначнішою містобудівною акцією стало здійснене в 1884–1905 рр. за проєктом Львівського політехнічного товариства перекриття Полтви і створення вздовж її річища нової парадної магістралі – широких озелених проспектів К. Людвіга й Академічного (нині – проспекти Чорновола та Шевченка). Вони об'єднували площі Театральну, Міцкевича, Галицьку, Бернардинську й просп. Шевченка. Уздовж магістралі розміщуються громадські будівлі: театри й казино, Промисловий музей, Торговельно-промислова палата, банки, контори, готелі, великі крамниці та декілька скульптурних монументів і житлові будинки (Сільник, 2008).

Розміри та конфігурація будинків Львова XIX ст. були продиктовані технічними можливостями, вже існуючою забудовою та вулицями. Натомість, будинки відрізнялися конфігурацією планів та розмірами. Виявлено рядові, торцеві, кутові і навіть окремо розташовані будівлі. Конфігурації планів були також досить різними. Переважно це були фігури складної форми, які чітко обмальовували контури виділених для них парцель (ділянок для забудови). Будинки мали

прямокутну, П-, Т-, Г-, О-, Ш-подібні форми планів, розміри яких становили в середньому 400 м^2 до кінця XIX ст. (рис. 2–5). Протягом XX ст. під кам'яниці відводились дещо більші парцели. Територія міста була забудована нерівномірно – у середмісті та на прилеглих до нього територіях будівлі розташовувалися значно щільніше, ніж у віддалених від нього районах.

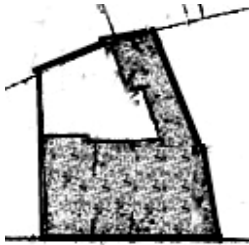

Рис. 1. Забудова ділянки будинку за адресою Вишеньського, 23 (1911 р.) (ДАЛО, ф. 2, оп. 1, спр. 1763)

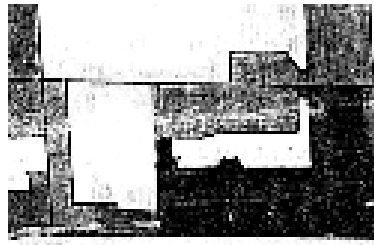

Рис. 2. Забудова ділянки будинку за адресою Коперника, 32 (1885 р.) (ДАЛО, ф. 2, оп. 1, спр. 5463)

Рис. 3. Забудова ділянки будинку за адресою Устияновича, 8 (1906 р.) (ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 3492)

Рис. 4. Забудова ділянки будинку за адресою Городоцька, 43 (1881 р.) (ДАЛО, ф. 2, оп. 1, спр. 1853).

Рис. 5. Забудова ділянки будинку за адресою Наливайка, 13 (1898 р.) (ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 3592)

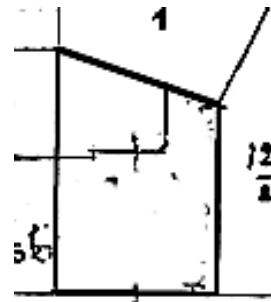

Рис. 6. Забудова ділянки будинку за адресою Саксаганського, 7 (1911 р.) (ДАЛО, ф. 2, оп. 1, спр. 3893)

На початку XX ст. активно забудовувалися вулиці Валова, Чупринки, Личаківська, Джерельна, Зелена, Чайковського, Вишеньського, Новаківського, Франка, Саксаганського, Свенціцького тощо. Збільшилася територія забудови будинків і становила в середньому 450 м^2 , проте конфігурація планів будинків мала тенденцію до ускладнення (рис. 7–9).

Варто відзначити, що ділянки, відведені під будівництво будинків, мали прямокутну, трапецієподібну форму та форму багатокутника, забудова велась уже в умовах реконструкції. Територія ділянок була різною й часто складною, співвідношення сторін могло бути 1:6 – 1:4,5. Прокладені вулиці, будинки, що лежали поруч, рельєф ускладнювали вирішення нових проєктів. Площа забудови на ділянках становила від 30 до 87 %. Наприклад, збудовані на ділянках трапецієподібної форми будинки за адресами: Свенціцького, 12 (1900 р.) із площею ділянки $849,8 \text{ м}^2$, площа їх забудови – $339,9 \text{ м}^2$ (40 %), Личаківська, 10 (1911 р.), Личаківська, 9 (1906 р.), Саксаганського, 7 (1911 р.) середня площа ділянок – 450 м^2 , і площа забудови вже мала 330 м^2 (75 %) (рис. 6). А на ділянці у формі п'ятикутника збудовано прибуткові будинки за адресами: Вишеньського, 11 (1908 р.), Франка, 48 (1910 р.), Франка, 46 (1910 р.), середня площа ділянки – 370 м^2 , площа забудови становить майже 86 %. До 92 % становила площа забудови по вулиці Київській, 27 (1909 р.) на ділянці у формі чотирикутника. Щільність забудови була продиктована як економічними, так і практичними чинниками, які актуальні навіть сьогодні.

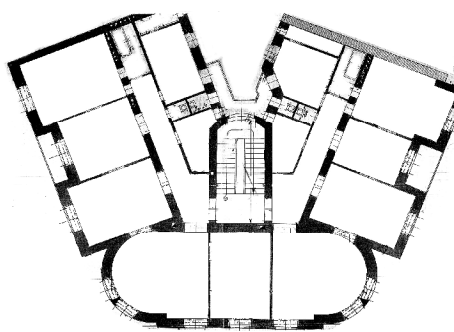

Рис. 7. План будинку за адресою
Котляревського, 37 (1910 р.)
(ДАЛО, ф. 2, оп. 1, стр. 5262)

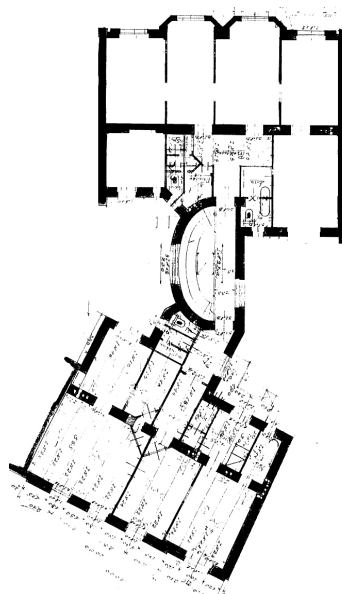

Рис. 8. План будинку за адресою
Саксаганського, 9 (1910 р.)
(ДАЛО, ф. 2, оп. 2, стр. 3894)

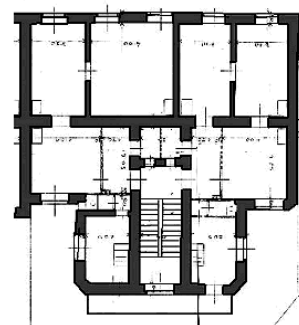

Рис. 9. План другого поверху
будинку Бандери, 7 (1898 р.)
(ДАЛО, ф. 2, оп. 2, стр. 4757).

Парадними фасадами будинки були розташовані до доріг та вулиць міста. Усі будинки мали внутрішні подвір'я, вільні від господарської забудови. Подвір'я було повністю ізолюваним від проїжджої частини вулиці, вхід пролягав через комунікації будинку в партері.

Сходові клітки, як правило, передбачалися по дві на поверхах, одна з яких була парадною – найближче до головного входу, гарно освітлена, із цікавими балюстрадами на перилах і декоративним оздобленням на стінах у вигляді ліпнини, керамічних вставок, ніш для скульптурного декору (рис. 20). Підлога завжди вражала цікавою декоративною подачею кольорової плитки. Конфігурації сходів були найрізноманітніші від двомаршових до гвинтових, прямокутних і квадратних.

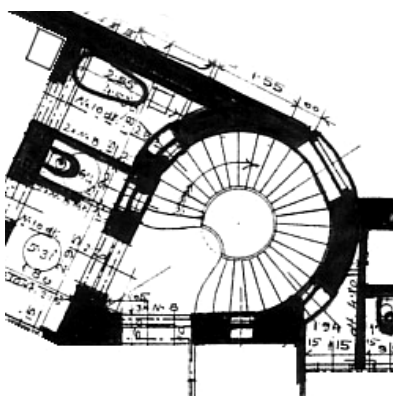

Рис. 10. Сходові клітка будинку
за адресою Франка, 46 (1911 р.)
(ДАЛО, ф. 2, оп. 3, стр. 902)

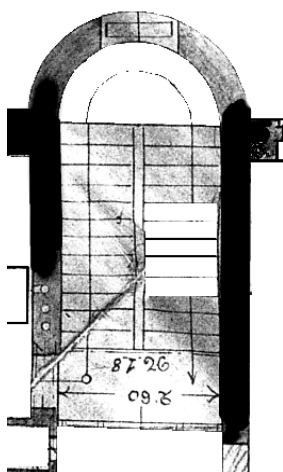

Рис. 11. Сходові клітка будинку
за адресою Бандери, 2 (1898 р.)
(ДАЛО, ф. 2, оп. 2, стр. 4751)

Рис. 12. Вирішення сходової клітки
будинку за адресою Стефаника, 11
(фото автора)

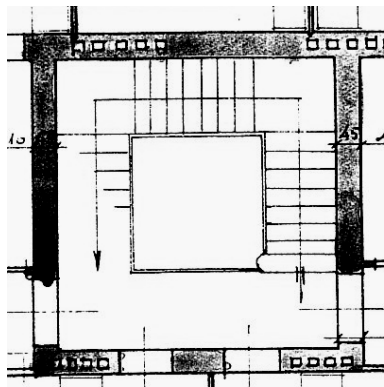

Рис. 13. Сходові клітка будинку за адресою Дорошенка, 22 (1911 р.) (ДАЛО, ф. 2, оп. 1, спр. 3741)

Рис. 14. Вирішення сходової клітки будинку за адресою Івана Франка, 7 (фото автора)

Рис. 15. Вирішення сходової клітки будинку за адресою Дорошенка, 50 (фото автора)

Приваблювали цікавими декоративними рішеннями вхідні частини будівель, що поєднували інколи проїзди у внутрішні двори. Передбачені проїзди були розраховані для певного виду транспорту – карети, автомобіля. Звичайні під'їзди вже не передбачали в'їзду транспорту на територію внутрішнього двору (рис. 16, 17).

Двері в помешкання виділялися декоративними різьбленими фронтонами та карнизами. Цікаве вирішення мали столярні вироби – перила сходів. Майданчик перед входом у помешкання переважно мав природне освітлення завдяки влаштуванню вікон біля парадних сходових кліток (рис. 18). Вхідний простір був наповнений деталями, які робили його не лише привабливим, але й зручним, окрім освітлення ще й місця для відпочинку між поверхами, полички для ключів чи інших дрібниць біля дверей.

Освітлювалися вхідні частини через вікна у дверях або вікна, що виходили у двір. В окремих випадках зустрічається верхнє освітлення через ліхтарі (рис. 17, 19). Інтер'єри вхідних частин завжди прикрашалися ліпниною або майолікою, що відповідало стильовому напрямку екстер'єру будівлі. У деяких будинках на сходових клітках влаштовувалися каплички (рис. 20).

Рис. 16. Під'їзд будинку за адресою Личаківська, 19а

Рис. 17. Під'їзд будинку за адресою Івана Франка, 7

Рис. 18. Оздоблення дверей у будинку за адресою Щепкіна, 3

Рис. 19. Вирішення перил сходової клітки у будинку за адресою Бандери, 21

Рис. 20. Оздоблення сходової клітки в будинку за адресою Івана Франка, 6

Форми та призначення кімнат також набували своєрідних змін. У номенклатурі приміщень у помешканнях з'являються їдальні, кабінети, будуари, санвузли, коридори та комори (рис. 23–27). На планах житлових будинків початку XVIII ст. можна було спостерігати лише розподіл простору на окремі кімнати в анфіладному розплануванні (рис. 21, 22). Завдяки нововведенням у технологічних влаштуваннях каналізаційних труб виникла можливість розташування санвузлів безпосередньо в помешканнях.

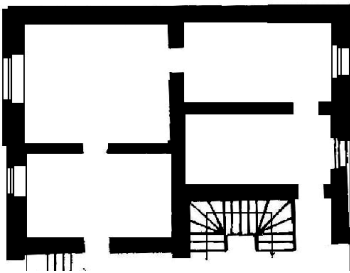

Рис. 21. Помешкання будинку за адресою Личаківська, 32 (1772 р.) (ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 3894) (ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 251)

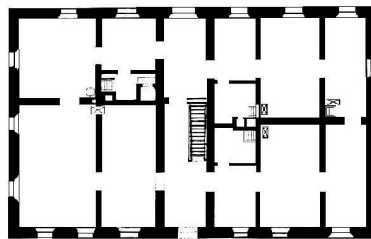

Рис. 22. План будинку за адресою Городоцька, 47 (1836 р.) (ДАЛО, ф. 2, оп. 1, спр. 1857)

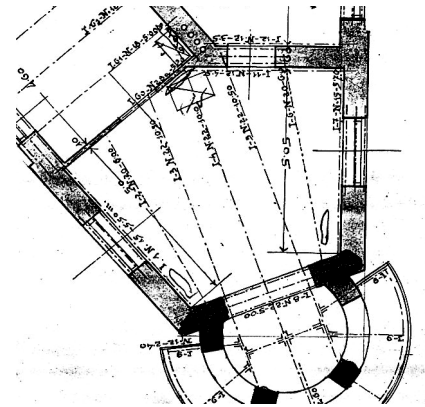

Рис. 23. Житлова кімната в помешканні будинку за адресою Бандери, 3 (1900 р.) (ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 4757)

Горизонтальні комунікації (галереї, внутрішні балкони) з'єднували флігелі (в яких розташовувалися помешкання, санвузли) будинків із вертикальними комунікаціями у XVIII–XIX ст. У флігелях були розташовані вбиральні спільного користування, а інколи – помешкання, до яких пролягали через галерею від сходової клітки. Ширина галерей становила від 1,1 до 1,5 м, а довжина залежала від габаритів самого будинку, а точніше, внутрішнього подвір'я. Перила внутрішніх балконів були виконані з металевих вертикальних прутів.

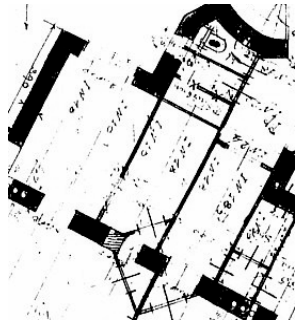

Рис. 24. Кухня, передпокій, вбиральня в помешканні будинку за адресою Саксаганського, 9 (1911 р.) (ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 3894)

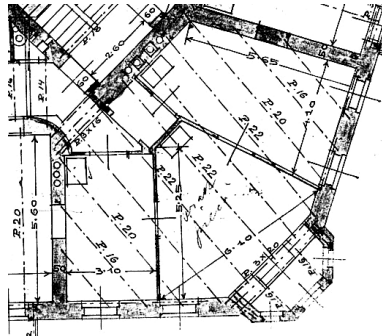

Рис. 25. Житлові кімнати в будинку за адресою Івана Франка, 18 (1910 р.) (ДАЛО, ф. 2, оп. 3, спр. 702)

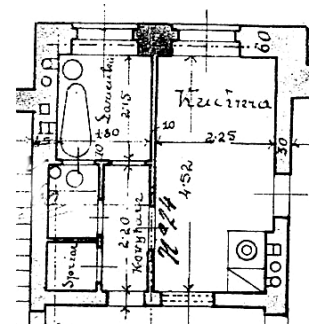
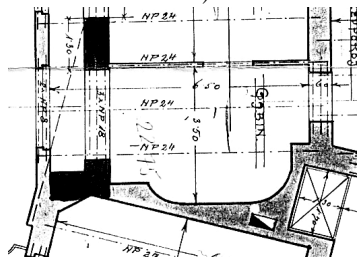
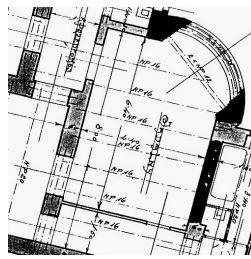

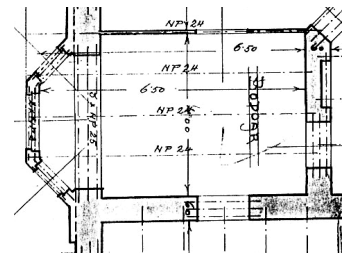
Рис. 26. Нежитлова частина в помешканні будинку за адресою Паркова, 7 (1903 р.) (ДАЛО, ф. 2, оп. 1, спр. 5016)

а

б

в

Рис. 27. Кабінет (а); їдальня (б); будуар у помешканні будинку за адресою Новаківського, 8 (1910 р.) (ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 1788)

На початку XX ст. у галереї використовуються дуже рідко. В окремих будинках, де передбачено зовнішні службові сходи, галерея використовується для сполучення господарських приміщень з цими сходами. Горизонтальні комунікації у 1900–1918 рр. вже були значно коротшими – від 1,5 до 3 м, ширина становила від 0,9 до 1,2 м.

Подвір'я будинків мали складні конфігурації – ромбоподібні, трапецієподібні, багатокутні, які виконували переважно функції світлових кишень. Площі внутрішніх дворів могли становити навіть до 35 м², були маленькими (25–30 % від загальної площі ділянки).

Квартали будинків, розташовані ближче до центральної частини міста, забудовано триповерховими та п'ятиповерховими кам'яницями, щільно розташованими одна біля одної. Протягом XIX ст. у вирішеннях фасадів львівських будинків домінували наступні стильові вирішення: італійський неоренесанс, необароко. Стильове вирішення базувалося на виборі деталей, що являлися прототипами класичних архітектурних праобразів. Архітектура Львова XIX–XX ст. являє собою широкий спектр художніх інтерпретацій. Дослідження будинків, збудованих у цей період, виявляє як їх розвиток, так і трансформацію об'ємно-планувальних, композиційних і стильових вирішень. Необхідні формотворчі періоди історизму відкрили нові ракурси для розвитку наступних стильових спрямувань у подальшому та залишаються досі актуальними. Модерн постає багатограним та органічним продовженням історизму. В архітектурі модерну безпосередньо збереглися принципи пропорцій та композиційних вирішень фасадів, укорінені ще в XIX ст. Інформацію, одержану в результаті натурного дослідження, було звірено з відомостями першоджерел – архівними матеріалами.

Висновки

Вивчення та аналіз існуючого досвіду в проектуванні, набутого протягом поколінь, відкриває нові можливості, наповнені обґрунтованими рішеннями. На цьому етапі архітекторам доводиться виконувати реконструкції та реновації історичної забудови, яка в минулому столітті виконувала

функцію житла, а також створювати проєкти нових будинків у невеликих проросторах щільного ренесансово-сецесійного середовища Львова. Для центральної частини міста найхарактернішими є будівлі, що приносять прибуток від орендованого комерційного простору – офісів. Вирішення завдань під час проєктування офісних будівель регулюється, з одного боку, нормативними обмеженнями, а з іншого – деталями, які характерні лише для історичного львівського середовища. Аналіз збережених будівель, архівних матеріалів дає можливість черпати досвід від попередніх поколінь, який заслуговує уваги й часто вражає цікавими рішеннями. Архітектурний розвиток Львова XIX ст. є послідовним втіленням спадку. Впровадження нових ідей тісно переплітається з творами періоду класицизму, історизму, модерну. Досвід архітекторів, який пов'язаний з історичним минулим Львова, свідчить про вагоме значення й місце архітектури XIX–XX ст. для подальшого розвитку та забудови міста.

Бібліографія

- Вуйчик В. С., 1973. Львівський державний історико-архітектурний заповідник. Львів.: Каменярь. 123 с.
- Вуйчик В. С., Липка Р. М., 1987. Зустріч зі Львовом: путівник. Львів: Каменярь. 175 с.: іл.
- Демків М. В., Лінда С. М., 1999. Методи стилістичного аналізу історичних об'єктів. *Вісник ДУ "ЛП". Архітектура*. № 375. Львів. С. 27–31.
- Клименюк Т., 1991. Львівська архітектурна школа. *Архітектура України*. № 5. 18 с.
- Липка Р. М., Ковальчук Т. М., 1991. Класичні традиції архітектурної школи на зламі XIX–XX сторіч. *Вісник Держ. ун-ту "Львівська політехніка". Архітектура*. № 252. Львів. С. 130–132.
- Лінда С. М., 1998. Архітектура Львова періоду історизму: закономірності і специфіка розвитку. *Вісник Держ. ун-ту "Львівська політехніка". Архітектура*. № 375. Львів, 1998. С. 76–86.
- Пасічник О., 2004. Генеза архітектурної школи Львівської політехніки та внесок її випускників у розвиток архітектури: автореф. дис. ... канд. арх. Львів, 2004. 20 с.
- Пурхля Я., 1997. Віденські впливи на архітектуру Львова у 1772–1918 роках. *Архітектура Львова у XIX ст.* Краків. С. 31–53.
- Kronika Lwowa jego zabytki i osobliwosci z przewodnikiem. Lwow, 1909.
- Litynski M., 1921. Gmach Skarbowski na tle architektury lwowskiej w peirwszej polowie XIX wieku. Lwow: Nakladem fundacji Skarbowskiej, 1921. 94 s.
- Moderne Wiener Barok fasaden. Wien: Kunst verlag Schroi, 1890. 26 s.
- Przewodnik z Krakowa do Lwowa, Podwoloczysk, Brodow, Slobody Rungyrskiej, Cerniowiec I po Lwowie. Lwow: Nakladem Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie, 1886. 105 s.
- Рудницький А. М., 2003. Історія і традиції львівської архітектурної школи. *Вісник Держ. ун-ту "Львівська політехніка". Архітектура*. № 429. Львів. С. 4–13.
- Сільник О. І., 2008. Розвиток архітектури прибуткових будинків Львова 1772–1918 рр. : автореферат дис. ... арх. / Національний університет "Львівська політехніка". Львів. 20 с.
- Трегубова Т. О., Мих Р. М., 1989. Львів: архітектурно-історичний нарис. Київ: Будівельник. 272 с.
- Шишка О., 2002. Наше місто. Львів: Центр Європи. 192 с.
- Будинок на вулиці Вишенського, 23. ДАЛО, ф.2, оп. 1, спр. 1763.
- Будинок на вулиці Городоцькій, 43. ДАЛО, ф.2, оп. 1, спр. 1853.
- Будинок на вулиці Городоцькій, 47. ДАЛО, ф.2, оп. 1, спр. 1857
- Будинок на вулиці Дорошенка, 22. ДАЛО, ф. 2, оп. 1, 3741.
- Будинок на вулиці Коперніка, 32. ДАЛО, ф. 2, оп. 1, спр. 5463.
- Будинок на вулиці Личаківська, 32, ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 251.
- Будинок на вулиці Котляревського, 37. ДАЛО, ф. 2, оп. 1, спр. 5262.
- Будинок на вулиці Наливайка, 13. ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 3592.
- Будинок на вулиці Саксаганського, 7. ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 3893.
- Будинок на вулиці Саксаганського, 9. ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 3894.
- Будинок на вулиці Бандери, 2, 2, а. ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 4751.
- Будинок на вулиці Сталіна, 3. ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 4757.
- Будинок на вулиці Бандери, 7. ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 4757.

- Будинок на вулиці Тудора, 12. ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 3492.
 Будинок на вулиці Франка, 46. ДАЛО, ф. 2, оп. 3, спр. 902.
 Будинок на вулиці Франка 18, 18. ДАЛО, ф. 2, оп. 3, спр. 702.
 Будинок на вулиці Парковій, 7. ДАЛО, ф. 2, оп. 1, спр. 5016.
 Будинок на вулиці Новаківського, 8. ДАЛО, ф. 2, оп. 2, спр. 1788.

References

- Vuytsyk V., 1973. Lviv State Historical and Architectural Reserve. Lviv: Kamenyar. 123 s.
 Vujcik V. S., Lipka R. M., 1987. Zustrich zi Lvovom: putivnik. Lviv: Kamenyar. 175 s.: il.
 Demkiv M., Linda S., 1999. Methods of stylistic analysis of historical objects. *Bulletin of the State Institution LP. Architecture*. No. 375. Lviv. S. 27–31.
 Klymenyuk T., 1991. Lviv School of Architecture. *Architecture of Ukraine*. No. 5. 18 s.
 Lypka R., Kovalchuk T., 1991. Classical traditions of the architectural school at the turn of the XIX–XX centuries. *Bulletin of the State University Lviv Polytechnic. Architecture*. No. 252. S. 130–132.
 Linda S., 1998. Architecture of Lviv in the period of historicism: patterns and specifics of development. *Bulletin of the State Institution LP. Architecture*. No. 375. Lviv, 1998. S. 76–86.
 Litynski M., 1921. The Skarbowski Building against the background of Lviv architecture in the first half of the 19th century. Lviv: Printed by the Skarbowska Foundation. 94 s.
 Modern Wiener Baroque facades. Wien: Kunst verlag Schroll, 1890. 26 s.
 Pasichnyk O., 2004. Genesis of the architectural school of Lviv Polytechnic and the contribution of its graduates to the development of architecture: abstract. dis. ... c. arch. Lviv. 20 s.
 Purhlya J., 1997. Viennese influences on the architecture of Lviv in 1772–1918. *Architecture of Lviv in the XIX century*. Krakow. S. 31–53.
 Guide from Krakow to Lviv, Podwoloczysk, Brodow, Sloboda Rungyriska, Cerniowiec and Lviv. Lwow: Nakladem Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie, 1886. 105 s.
 Rudnytsky A., 2003. History and traditions of the Lviv architectural school. *Bulletin of the Lviv Polytechnic State University. Architecture*. № 429. S. 4–13.
 Silnyk O., 2008. Development of architecture of apartment buildings of Lviv 1772–1918: abstract ... c. arch. / National University Lviv Polytechnic. Lviv. 20 s.
 Tregubova T., Mykh R., 1989. Lviv: architectural-historical essay. Kyiv: Budivelnik. 272 s.
 Shyshka O., 2002. Our city. Lviv: Center of Europe. 192 s.
 Chronicle of Lviv, its monuments and attractions with a guide. Lviv, 1909.
 The house on Vyshenskoho Street, 23. DALO, f.2, op. 1, file no. 1763.
 The house on Horodotska Street, 43. DALO, f.2, op. 1, file no. 1853.
 The house on Horodotska Street, 47. DALO, f.2, op. 1, file no. 1857.
 The house on Doroshenko Street, 22. DALO, f. 2, op. 1, 3741.
 The house on Copernicus Street, 32. DALO, f. 2, op. 1, file no. 5463.
 The house on Lychakivska Street, 32. DALO, f. 2, op. 2, file no. 251.
 The house on Kotlyarevskoho Street, 37. DALO, f.2, op. 1, file no. 5262.
 The house on Nalyvayka Street, 13. DALO, f. 2, op. 2, file no. 3592.
 The house on Saksaganskoho Street, 7. DALO, f. 2, op. 2, file no. 3893.
 The house on Saksaganskoho Street, 9. DALO, f. 2, op. 2, file no. 3894.
 The house on Bandera Street, 2, 2, a. DALO, f. 2, op. 2, file no. 4751.
 The house on Stalin Street, 3. DALO, f. 2, op. 2, file no. 4757.
 The house on Bandera Street, 7. DALO, f. 2, op. 2, file no. 4757.
 The house on Tudor Street, 12. DALO, f. 2, op. 2, file no. 3492.
 The house on Franka Street, 46. DALO, f. 2, op. 3, file no. 902.
 The house on Franka Street 18, 18. DALO, f. 2, op. 3, file no. 702.
 The house on Parkova Street, 7. DALO, f. 2, op. 1, file no. 5016.
 The house on Novakivskoho Street, 8. DALO, f.2, op. 2, file no. 1788.

Oleksandra Silnyk

Lviv Polytechnic National University,

PhD, associate Professor of Architectural Design and Engineering

e-mail: oleksandra.i.silnyk@lpnu.ua

orcid: 0000-0003-4546-3319

TRENDS IN THE DESIGN AND BUILDING OF LVIV IN THE XIX – EARLY XX CENTURY

© Silnyk O., 2021

The central part of Lviv was formed over several centuries and in several stages. Favourable demographic, economic and political prerequisites in the XIX-XX centuries positively influenced the quantitative and qualitative state of urban homes. Demolition of defensive walls, the formation of a new citywide centre, measures to improve the central part of the city, regulate the street network, and increase the population are the main factors that underlie the planning and development of the city. The city was actively built up. Most of the houses were profitable. These are buildings that brought profit to their owners through rented premises and commercial parterre floors.

The modern architecture of Lviv is developing under the influence of tourist infrastructure and the ordinary household needs of Lviv residents. The urban space of the central part of modern Lviv needs to be regularly updated to perform functions that are dictated by time. It is also important to preserve the existing historical centre that attracts tourists, represents the historical value and pride of the country. Professional implementation of projects requires a detailed study and analysis of the existing architecture.

Since the second half of the XIX century, the development of houses parallel to the main roads of the city became popular. Dense buildings spread in concentric circles from the city centre and gradually replaced low-rise buildings in the peripheral part of the city. During this period, housing construction is carried out on a large scale. These are mostly two- or three-story houses, often with a courtyard. The size and configuration of the houses were dictated by technical capabilities, existing buildings and streets. The sites often had a complex shape, the development was carried out already in the conditions of reconstruction, which significantly complicated the solution of new projects. The houses had rectangular forms of plans, the dimensions of which averaged 400 m² until the end of the XIX century. During the twentieth century, slightly larger plots – 570 m² – were already allocated for construction.

The built-up area on the plots ranged from 30 to 87 per cent. The density of buildings was dictated by both economic and practical factors that are relevant even today. The houses were distinguished by interesting planning solutions with a thorough set of architectural details both in the exterior and in the interior. The range of rooms includes dining rooms, offices, boudoirs, bathrooms, corridors and storerooms.

During the nineteenth century, in the decisions of facades dominated Italian neo-Renaissance and neo-Baroque; in the twentieth century – secession. The style solution was based on the choice of details that were prototypes of classical architectural images. The architecture of Lviv of the XIX–XX centuries represents a wide range of artistic interpretations. The study of houses built during this period reveals both their development and the transformation of spatial planning, compositional and stylistic solutions. The necessary formative periods of historicism opened up new angles for the development of subsequent stylistic trends in the following years. The experience of architects, which is connected with the historical past of Lviv, testifies to the significant importance and place of the architecture of the XIX–XX centuries for the further development and development of the city.

Keywords: streets, historical buildings, architectural-planning decision, three-dimensional decision, plot, reconstruction, renovation, neo-renaissance, historicism, secession.